

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 764/2021
25.02.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: др Драгише Б. Слијепчевића, председника већа, Јасмине Стаменковић и др Илије Зиндовића, чланова већа, у правној ствари тужиоца Градски центар за социјални рад, Београд, Одељење Раковица, против тужених АА из ... и ББ из ..., које заступа Кристина Тодоровић, адвокат из ..., ради лишења родитељског права, одлучујући о ревизији тужених изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 362/2019 од 23.09.2019. године, у седници одржаној дана 25.02.2021. године, донео је:

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужених изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 362/2019 од 23.09.2019. године

Образложење

Првостепеном пресудом Другог основног суда у Београду П2 919/18 од 19.03.2019. године, ставом првим изреке, тужени су лишени родитељског права у односу на малолетно дете ВВ рођену у ... дана ...2014. године. Ставом другим изреке решено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

У жалбеном поступку Апелациони суд у Београду је по одржаној расправи од 23.09.2019. године донео пресуду Гж2 362/2019 којом је првостепена пресуда укинута. Делимично је усвојен тужбени захтев, па су тужени делимично лишени родитељског права над малолетним дететом ВВ и то права на чување, подизање, васпитање, образовање и заступање детета и права управљања и располагања имовином детета. Одбијен је тужбени захтев за лишење родитељског права у погледу права на одржавање личних односа са малолетним дететом. Решено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другостепеном поступку тужени су преко заједничког пуномоћника изјавила благовремену и дозвољену ревизију из свих законом прописаних разлога.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама одређеним чланом 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11), па је утврдио да ревизија тужених није основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредбе парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Пред другостепеним судом није

учињена ни битна повреда из члана 374. став 1. у вези члана 8. Закона о парничном поступку, будући да је тај суд свестрано ценио све релевантне доказе и са тим у вези дао јасне и образложене разлоге.

Према утврђеном чињеничном стању, тужена (рођена 1989. године) и тужени (рођен 1956. године) закључили су брак ...2013. године. Дана ...2014. године добили су ћерку ВВ. Решењем од 26.06.2014. године Градски центар за социјални рад у Београду одредио је привременог старатеља новорођенчету, као детету без адекватног родитељског старања. У образложењу тог решења се наводи да мајка детета има утврђену дијагнозу Ф-70 (лака ментална ретардација), да је упадљивог изгледа и понашања, те да не успева да задржи фокус и пажњу. Процењено је да родитељи не поседују способност за промену родитељских ставова и побољшање капацитета, као и да није могуће обавити саветодавно-терапијски рад. Постоји озбиљан ризик по здравље и безбедност детета уколико би се родитељима омогућило да врше родитељске улоге. Детету је почев од 11.02.2015. године обезбеђен смештај у хранитељској породици, а закључком тужиоца од 25.07.2017. године се констатује да је боравак детета у хранитељској породици и даље оправдан, да родитељи не прихватају сарадњу, да је дете збринато и заштићено у хранитељској породици посебно у здравственом смислу (будући да као дете рођено са неуролошким тегобама захтева посебну негу и третмане). Решењем тужиоца од 18.03.2019. године одређено је да дете остаје под привременим старатељством, јер родитељи не сарађују и не показују интересовање за дете.

Оценом извештаја Центра за заштиту одојчади, деце и омладине од 20.11.2014. године утврђено је да се малолетна ВВ налази у стационару ове установе од 26.06.2014. године, да је у тренутку сачињавања извештаја психомоторни развој лако успорен и да захтева различита здравствена праћења. Родитељи су дошли у посету укупно 22 пута у периоду од 01.07. до 19.11.2014. године. Вербализовали су нежност, коментарисали леп изглед детета, распитивали се за здравље и напредовање детета, демонстрирано им је правилно држање детета, а тужени је указао на своје искуство у нези непокретне бивше супруге. Процена тима стационара је да код родитеља нема спонтаности и спретности у држању одојчета, што би посебно дошло до изражаја у другим аспектима неге детета. Стручни тим стационара је покушао да усмери родитеље на потребе детета. Утисак је да мајка то није разумела, а отац само делимично. Мајка детета има осцилације у расположењу док држи дете, на започету тему која је болна, непријатна или интересантна узруја се, моторно активира, погледом тражи потврду за оно што је рекла, а одојче је за то време ван фокуса.

У својим исказима тужени су навели да сматрају да су у могућности да се адекватно старају о малолетном детету, а на околност несарадње са социјалном службом навели су да је то због некоректног третмана који су трпели. Сведок ГГ, старатељ детета, по струци психолог, навела је да су јој тужени као запосленој у Центру за социјални рад били познати од раније, због чега су у у том органу показали појачану пажњу када се мајка породила. Родитељи су показали интересовање да виђају дете, али не показују одговарајућу бригу и пажњу, нити поседују потребне капацитете за бригу о детету. Не усвајају предлоге и савете, а мајка не може да усвоји ни основне радње у вези детета. У последње три и по године нису тражили да виде дете (само једном приликом је тражено виђање, али се тужени нису појавили).

Пресуђујући о истакнутом тужбеном захтеву за потпуно лишење родитељског права на бази напред утврђених чињеница првостепени суд налази

да је такав захтев основан у целости, сходно члану 81. Породичног закона. Другостепени суд по одржаној главној расправи налази да се овакав закључак може прихватити у погледу свих права и дужности из садржине родитељског права изузев у погледу права на одржавање контаката са дететом, јер у том делу нису испуњени законски услови за лишење родитељског права.

Врховни касациони суд, као правилно, прихвата становиште другостепеног суда.

Породични закон, у члану 81, прописује ситуацију у којој се родитељ/и могу у потпуности лишити родитељског права. Ова законска могућност долази у обзир уколико се у понашању родитеља остварују таксативно прописане радње којима се злоупотребљавају родитељска права или грубо занемарују родитељске дужности. Наредни члан тог закона прописује могућност делимичног лишења родитељског права уколико родитељ/и несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права. Овим чланом посебно су прописана појединачна права и дужности из садржине родитељског права којих се родитељ/и лишавају у судском поступку. У првој групацији наводе се право и дужност чувања, подизања, васпитања, образовања и заступања детета, те управљања и располагања имовином детета (став 4). У другој групацији наводи се право на одржавање личних односа са дететом и право одлучивања о питањима која битно утичу на живот детета (став 4).

Тумачењем ових одредби закона може се закључити да је извршена градација недозвољеног поступања родитеља према коме се цени оправданост парцијалног или потпуног лишења родитељског права. Следећи изложену градацију, а водећи рачуна о најбољем интересу детета, другостепени суд је правилно оценио да се поступање тужених, сходно околностима случаја, не може сматрати злоупотребом или грубим занемаривањем родитељског права. Међутим, према правилном схватању другостепеног суда понашање тужених може се подвести под несавесно вршење права и дужности из садржине родитељског права, са разлога датих у садржини ревидиране пресуде.

Током поступка је утврђено да тужени нису показали довољан степен спремности за рад на ојачању својих родитељских способности. Иницијална неспособност за вршење родитељског права код тужених током времена није отклоњена ангажовањем на усвајању потребних родитељских знања и вештина. По рођењу детета тужени нису имали нити су били спремни да усвоје вештине потребне за негу и одгој детета. Нису успевали да се фокусирају на дете у потребној мери и успоставе адекватан однос са дететом. По смештају детета у хранитељску породицу било је довољно времена у коме су тужени могли да покажу иницијативу и захтевају интензивнији контакт са дететом ради успостављања примереног односа. Супротно томе, тужени су се држали пасивно не показујући довољно интересовање за дете. Током боравка код хранитеља тужени су само једном тражили да виде дете, али на заказани термин виђања нису дошли. Старатељ детета је на рочиштима истицао да се интересовање родитеља током времена није јавило. Тужени су одбили сарадњу са Центром за социјални рад у циљу оспособљавања за негу и васпитање детета, што је од кључног значаја за превазилажење неспособности у вршењу родитељског права. Према стању у списима, а насупрот наводима тужених, запослени из Центра за социјални рад у Раковици су се ангажовали у циљу остваривања комуникације и оспособљавања тужених, али исти нису одговарали на упућена писмена, нити су приликом теренског обиласка на лицу места затечени на остављеној адреси. Штавише, сарадњу су изричито одбијали. Нема доказа о наводном непримереном понашању

запослених у центру према туженима. Произлази да је правилан став Апелационог суда у Београду да тужени нису у могућности да на адекватан начин врше права и дужности из садржине родитељског права у смислу члана 82. став 3. Породичног закона. Такође, са аспекта најбољег интереса детета не би било оправдано да се контакт са родитељима у потпуности прекине, због евентуалне промене стања у погледу способности тужених да врше родитељско право. Сходно члану 83. Породичног закона родитељу се враћа родитељско право када престану разлози делимичног или потпуног лишења. Због тога, евентуална реинтеграција детета у породицу би била значајно отежана ако би се прекинуо контакт са туженима. При том, тужени нису показали потпуно одсуство интересовања за дете, а уз то вероватно је да тужена сходно свом тренутном здравственом стању није у објективној могућности да схвати значај и смисао родитељских права и дужности.

Нису од утицаја наводи ревизије да је побијана одлука заснована искључиво на извештају тужиоца, односно да подобност тужених за вршење родитељског права није цењена од стране друге стручне установе. Ово стога што се тужени нису одазивали на позиве суда како би се спровело психијатријско вештање на задату околност. Вештачење је нужно изискивало њихово присуство. Отуда је одлука донета на бази расположивог чињеничног стања, при чему је туженима омогућено да докажу супротно, што су својеволјно пропустили.

С тим у вези важно је напоменути да је тужилац државна установа која је сходно Закону о социјалној заштити основана ради обављање послова из области социјалне заштите у најбољем интересу својих корисника. Процедуре поступања у овом органу темељно су прописане тим законом. Тужена се и пре порођаја обраћала тужиоцу, ради остваривања социјалне помоћи, када је њено упадљиво понашање и очигледан ментални недостатак уочен, због чега јој је постављен старатељ и покренут поступак за лишавање пословне способности. Следи да су појединости у вези њеног стања биле познате тужиоцу, због чега је и након порођаја у центру исказана појачана пажња. Након рођења детета о стању тужене и њеној подобности за вршење родитељског права засебно су се изјаснили психолог, педагог и социјални радник код тужиоца, дајући темељно објашњење стања тужене због кога не може да води рачуна о себи, нити о детету. На исти начин се изјаснио и Центар за заштиту одојчади, деце и омладине након порођаја тужене. Код изложеног и код чињенице да није било доказа да је тужилац поступао супротно интересима корисника (члан 26. Закона о социјалној заштити) нема места ставу да су запослени код тужиоца на нетачан начин приказали чињенице у вези стања тужених.

У вези навода ревизије да није доказано да тужени (отац) не може да врши права и дужности из садржине родитељског права, ревизијски суд налази да таква околност произлази из приложених списа. Тужени је и пре порођаја негирао менталну заосталост тужене, сматрајући да је она „добро“ и да не треба да пије лекове и прима терапију. Како је туженој неспорно дијагностификована лака ментална заосталост, тужени је морао да исказе потребну подршку у циљу пружања медицинске помоћи туженој како би се омогућило вршење родитељског права. Супротно томе, тужени не само да избегава комуникацију са центром, већ и да се у судском поступку заједно са туженом подвргне вештачењу од стране друге специјализоване установе.

На основу изложеног, применом члана 414. став 1. Закона о парничном поступку, одлучено је као у изреци пресуде.

Председник већа – судија

др Драгиша Б. Слијепчевић,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић